

ΑΡΘΡΟ ΠΡΟΣ ΔΗΜΟΣΙΕΥΣΗ

Επικοινωνία:

Γραφείο Επικοινωνίας
Τομέας Προώθησης και Προβολής, Πανεπιστήμιο Κύπρου
Τηλ. 22894304
ηλ. διεύθυνση: prinfo@ucy.ac.cy,
ιστοσελίδα: www.pr.ucy.ac.cy

Η ΝΕΑ ΑΡΧΙΤΕΚΤΟΝΙΚΗ ΤΗΣ ΚΥΠΡΙΑΚΗΣ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑΣ Πράσινη Οικονομία – Πράσινη Πολιτεία

του Καθηγητή Κωνσταντίνου Χριστοφίδη, Πρύτανη του Πανεπιστημίου Κύπρου

Εισαγωγή

Ζούμε σε έναν σκληρό, ανταγωνιστικό και αδίσταχτο κόσμο. Υπάρχουν εθνικά συμφέροντα, γεωπολιτικοί ανταγωνισμοί, οικονομικά και αδιαφανή συστήματα· αυτός είναι ο κόσμος που ζούμε. Για να επιβιώσουμε σε έναν τέτοιο κόσμο χρειαζόμαστε περισσή ευθυκρισία και ευμάθεια. Πρέπει να καταλάβουμε όλοι ότι δεν υπάρχουν σωτήρες!

Είμαστε μια κοινωνία η οποία πέτυχε πολλά τα τελευταία χρόνια. Μια κοινωνία που ήταν υπερήφανη γι' αυτό που είχε δημιουργήσει, παρά την ημικατοχή. Σήμερα κινδυνεύουμε να αφήσουμε στη νέα γενιά μια Κύπρο διαιρεμένη. Δεν έχουμε δικαίωμα να της αφήσουμε και μια Κύπρο καταχρεωμένη. Έχουμε υποχρέωση να ξαναστήσουμε ένα υγιές μοντέλο στον τόπο μας. Έχουμε υποχρέωση να χρησιμοποιήσουμε επιτέλους τις υγιείς και δημιουργικές δυνάμεις της πατρίδας μας!

Ζούμε δύσκολες μέρες. Πρέπει, λοιπόν, να σχεδιάσουμε το αύριο. Η ανάπτυξη δεν θα έλθει πουλώντας σπίτια σε Ρώσους και Κινέζους. Αυτό το κάναμε και το σύστημα κατάρρευσε. Ο τόπος μας, η οικονομία μας, χρειάζεται ένα καινούργιο μοντέλο, μια καινούργια αρχιτεκτονική ανάπτυξης που θα βάλει στο επίκεντρο την πράσινη οικονομία, την κοινωνία της γνώσης και τη δημιουργικότητα των νέων ανθρώπων, που θα βάλει στο κέντρο τα πανεπιστήμια και τα ερευνητικά της κέντρα. Αυτές τις ώρες, εκτός από μυαλό, λογική και σύνεση, χρειάζεται να είμαστε εμπυχωμένοι και γενναίοι για να μη φοβόμαστε τις τομές και τις ρίζεις, για να μη φοβόμαστε να ανοίξουμε δρόμους για τους εαυτούς μας και την πατρίδα μας. Χρειαζόμαστε σήμερα ως κράτος ξεκάθαρο όραμα που θα το υπηρετήσουμε με συνέπεια, ταλέντο και προσήλωση.

Την περασμένη εβδομάδα ο υπουργός οικονομικών της Σουηδίας μας έλεγε ειρωνικά: «μα τι είναι επιτέλους η Κύπρος; Μερικές παραλίες και μερικές τράπεζες». Όμως, η Κύπρος δεν είναι μόνο αυτό. Είναι και οι άνθρωποί της, είναι οι αστείρευτες δυνάμεις ενός ολάκερου λαού, είναι η δημιουργικότητα των νέων ανθρώπων της, τα ταλέντα και τα νέα παιδιά της. Οι άνθρωποί της είναι ο διαχρονικός της πλούτος. Η ποιότητα, η σκέψη, η δημιουργικότητα, η εφευρετικότητα και η επιχειρηματικότητα είναι όλα αυτά που αποτελούν τον πλούτο της Κύπρου του σήμερα και του αύριο.

Εμείς, ο κόσμος της Κύπρου, θα σταθούμε στα πόδια μας, θα σταθούμε στη γη που μας γέννησε και θα δημιουργήσουμε και πάλι εκείνες τις συνθήκες μιας καινούριας και ευημερούσας πατρίδας για τα παιδιά μας. Μέσα στην ευρωπαϊκή οικογένεια, έστω και αν μας πίκρανε αυτές τις μέρες, θα δώσουμε τη μάχη για ένα καλύτερο μέλλον.

Κτίζοντας μια νέα οικονομία: Πράσινη Πολιτεία

Είναι πλέον φανερό ότι η Κύπρος ως τραπεζικό χρηματοπιστωτικό σύστημα έχει υποστεί καίριο πλήγμα. Κανείς δεν μπορεί να εκτιμήσει από τώρα εάν θα μπορέσει η χώρα να αποτελέσει ξανά ένα τραπεζικό κέντρο της προηγούμενης εμβέλειας, εξ' άλλου τέτοιες εκτιμήσεις είναι αρκετά επισφαλείς. Το ερώτημα τι ποσοστό του ΑΕΠ έχει χαθεί είναι, επίσης, μετέωρο, αφού τέτοιες ώρες οι εκτιμήσεις είναι δύσκολες, δεδομένου ότι οι επιπτώσεις από το πρόβλημα των τραπεζών σε σημαντικό αριθμό επιχειρήσεων, είναι άγνωστες. Θα έλεγε κανείς ότι το ποσοστό μείωσης του ΑΕΠ θα κυμανθεί ανάμεσα στο 10% (στην καλύτερη περίπτωση) και στο 25% (στη χειρότερη περίπτωση). Επομένως, αντιλαμβάνεστε ότι οι επιπτώσεις από μία σημαντική απώλεια του ΑΕΠ της κυπριακής οικονομίας θα είναι δραματικές, καθώς η ύφεση που θα ακολουθήσει θα είναι μεγάλη, η επιβράδυνση της οικονομικής δραστηριότητας δεδομένη και η αύξηση του ποσοστού της ανεργίας ραγδαία.

Σε αυτές τις δύσκολες ώρες, όπου τα προβλήματα είναι μεγάλα και πιεστικά, χρειαζόμαστε τολμηρές λύσεις· λύσεις που θα είναι έξω από τη συμβατική λογική. Αυτές τις ώρες επείγει η αναζήτηση τρόπων αναπλήρωσης των απωλειών του ΑΕΠ. Εκτιμώ ότι η Κύπρος μπορεί, και μάλιστα γρήγορα, να αναπληρώσει τις απώλειές της και όχι μόνο, εάν επενδύσει σε τρεις βασικούς τομείς:

- Α. την Πράσινη Οικονομία - Πράσινη Πολιτεία**
- Β. την Κοινωνία της Γνώσης: Έρευνα, Καινοτομία, Ανάπτυξη και**
- Γ. την Ανάπτυξη της Ιατρικής Εκπαίδευσης και των Ιατρικών Υπηρεσιών.**

Παρακάτω αναλύεται ο 1^{ος} τομέας. Τις σκέψεις και τις προτάσεις μου σχετικά με τους 2 τελευταίους τομείς θα διατυπώσω σε ξεχωριστά άρθρα που θα ακολουθήσουν σύντομα.

Κοιτάζοντας και αναλύοντας επιστημονικά το ενεργειακό μείγμα της πατρίδας μας διαπιστώνεται ότι ο μέχρι σήμερα ενεργειακός προγραμματισμός μας δεν βασίζεται σε ορθολογιστικές αναλύσεις, και είναι απλά αποτέλεσμα πολιτικών, κομματικών και συντεχνιακών συμβιβασμών. Ο υφιστάμενος ενεργειακός χάρτης αποτυπώνει καθαρά ξεπερασμένους στόχους και άλλες εποχές.

Χρειαζόμαστε σήμερα έναν άλλον ενεργειακό χάρτη που θα ανταποκρίνεται στις σημερινές μας ανάγκες, αλλά και στις παρούσες οικονομικές συγκυρίες που είναι πιεστικές και επείγουσες. Ένα τέτοιο πρόγραμμα, θα πρέπει να κινείται γύρω από τους εξής επτά βασικούς άξονες:

- (1) προσέλκυση ενεργειακών επενδύσεων,**
- (2) δραστική μείωση της τιμής του ηλεκτρικού ρεύματος,**
- (3) δραστική μείωση της εισαγωγής καυσίμου για την ΑΗΚ και όχι μόνο,**
- (4) αύξηση της ανταγωνιστικότητας της κυπριακής οικονομίας,**
- (5) ευθυγράμμιση με τις βασικές προτεραιότητες της Ευρώπης σε σχέση με την πράσινη οικονομία,**
- (6) δημιουργία σημαντικού αριθμού πράσινων θέσεων εργασίας και**
- (7) μεγιστοποίηση των παράπλευρων κερδών στις συγκοινωνίες, τον τουρισμό και τη γεωργία.**

Η κυπριακή κυβέρνηση θα πρέπει να προχωρήσει άμεσα σε μια νέα πολιτική με βασικό στόχο τη μετατροπή της Κυπριακής Δημοκρατίας σε «πράσινη πολιτεία», κερδίζοντας έτσι πολιτικά πλεονεκτήματα και ταυτόχρονα τη συμπάθεια ενός πολύ σημαντικού ευαισθητοποιημένου πληθυσμού, ειδικά στη Βόρεια Ευρώπη. Η στροφή στην πράσινη ανάπτυξη αποτελεί σήμερα τον βασικό άξονα προτεραιότητας για την Ευρώπη και θα μας δώσει πολλές ευκαιρίες για σημαντική χρηματοδότηση. Ευκαιρίες που θα βοηθήσουν τις μικρομεσαίες επιχειρήσεις, τη γεωργία, την κτηνοτροφία, τις αγροτικές κοινότητες, τα ερευνητικά κέντρα και ινστιτούτα, τα νοσοκομεία, καθώς και τα Πανεπιστήμια. Ο τομέας των ανανεώσιμων πηγών ενέργειας είναι ο πιο εύκολος και διαφανής τομέας, όπου ξένοι επενδυτές θα μπορούσαν να προσεγγιστούν χωρίς δυσκολίες.

Θα πρέπει, λοιπόν, να προχωρήσουμε σε ένα πενταετές σχέδιο μετατροπής της πατρίδας μας σε πράσινη πολιτεία. Τα οφέλη από αυτήν την προσπάθεια θα φανούν άμεσα τόσο σε θέσεις εργασίας, όσο και σε βελτίωση των οικονομικών μας δεδομένων. Θα έχει άμεσα οφέλη ο παραγωγικός κόσμος της Κύπρου αλλά και τα νοικοκυριά.

Η κυπριακή κυβέρνηση και η Εκκλησία, οι κύριοι βασικοί ιδιοκτήτες μεγάλων εκτάσεων γης, θα πρέπει στο πλαίσιο αυτού του πενταετούς προγράμματος να παραχωρήσουν ή να ενοικιάσουν με ευνοϊκούς όρους στους ενεργειακούς επενδυτές, 20 τεμάχια άγονης γης (1000 περίπου σκάλες το ένα) για την εγκατάσταση 20 φωτοβολταϊκών πάρκων, ισχύος 100MW το κάθε ένα. Τα 4 πάρκα συνολικής ισχύος 400MW θα πρέπει να κατασκευαστούν άμεσα προκειμένου να ενοποιηθούν με το υφιστάμενο ηλεκτρικό δίκτυο, χωρίς τεχνικά προβλήματα και να το ενισχύσουν. Το όφελος της διασύνδεσης των 400MW με το δίκτυο για την ΑΗΚ θα είναι άμεσο και δραστικό γιατί, αφενός θα εξοικονομήσει η ΑΗΚ 150 εκατομμύρια ευρώ ετησίως από την εισαγωγή καυσίμων και αφετέρου θα οδηγήσει αμέσως στη μείωση της τιμής της κιλοβατώρας (kWh) κατά 10%!

Τα πάρκα των 400MW, όπως και όλα τα φωτοβολταϊκά πάρκα, θα πρέπει να παραχωρούνται με διεθνείς διαφανείς διαγωνισμούς. Παράλληλα, με τα πρώτα πάρκα θα πρέπει να αρχίσουν να σχεδιάζονται οι επεκτάσεις αυτών με προοπτική τα 2000MW, έτσι ώστε να καλύψουμε το 80% των ενεργειακών αναγκών της χώρας μέχρι το 2017. Για να μπορέσουμε, όμως, να επεκταθούμε σε τόσο μεγάλα μεγέθη φωτοβολταϊκής ισχύος, θα πρέπει να προχωρήσουμε άμεσα στη δημιουργία υδροηλεκτρικών φραγμάτων αντλησιοταμίευσης (υδροηλεκτρική αποθήκευση), τα οποία θα μας παρέχουν πλήρη κάλυψη κατά τις 12 νυκτερινές ώρες.

Ταυτόχρονα, το ενεργειακό ψηφιδωτό της Κύπρου θα πρέπει να ολοκληρωθεί με ακόμα μια κίνηση που θα απαντά στο γεγονός ότι ο τόπος θα έχει σημαντικό περίσσειμα ηλιακής ηλεκτρικής ενέργειας την άνοιξη και το φθινόπωρο. Είναι προφανές ότι αυτήν την περίοδο θα υπάρχει μια μεγάλη ευκαιρία για παραγωγή αφαλατωμένου νερού με 100MW φωτοβολταϊκών. Με μια υποδομή των 200 εκατομμυρίων ευρώ θα είμαστε σε θέση να παράγουμε 70 εκατομμύρια m^3 το χρόνο. Διασφαλίζουμε, δηλαδή, τις υδατικές ανάγκες της Κύπρου για πάντα και ταυτόχρονα την απρόσκοπτη λειτουργία του συστήματος υδραυλικής ηλεκτρικής αποθήκευσης.

Το συνολικό κόστος, όσον αφορά στα φωτοβολταϊκά πάρκα, το σύστημα αντλησιοταμίευσης και αφαλάτωσης υπολογίζεται ότι δεν θα ξεπεράσει τα 2.6 δισεκατομμύρια ευρώ, χωρίς να χρειαστεί η κυπριακή κυβέρνηση να επενδύσει ένα Ευρώ! Το συνολικό ποσό μπορεί να προέλθει από ιδιωτικά κεφάλαια και ξένες επενδύσεις.

Ας αναλύσουμε σε αυτό το σημείο τους επτά βασικούς άξονες:

1. Προσέλκυση ενεργειακών επενδύσεων

Τα διεθνή χρηματοδοτικά ταμεία, σε σχέση με τις ανανεώσιμες πηγές ενέργειας και την πράσινη οικονομία, είναι με διαφορά τα πιο ραγδαία αναπτυσσόμενα ταμεία. Οι επενδύσεις στους συγκεκριμένους τομείς ανέρχονται σε δεκάδες δισεκατομμύρια το χρόνο με έναν εντυπωσιακό ρυθμό ανάπτυξης. Η προσέλκυση 2.6 δισεκατομμυρίων ευρώ σε αυτούς τους τομείς με συγκεκριμένο προγραμματισμό δεν είναι δύσκολη γιατί αφορά επενδύσεις με γρήγορη επανάκτηση των αρχικών κεφαλαίων και σημαντικά κέρδη.

2. Δραστική μείωση της τιμής του ηλεκτρικού ρεύματος

Το κόστος αγοράς κιλοβατώρας από φωτοβολταϊκό πάρκο μεγέθους 10MW (σύμφωνα με τις τελευταίες δημόσιες προσφορές προς την Κυπριακή Δημοκρατία), προσεγγίζει τα 7.4 σεντς, όταν το κόστος παραγωγής της kWh από την ΑΗΚ ανέρχεται σχεδόν στα 15 σεντς. Το κόστος λοιπόν της κιλοβατώρας από τα φωτοβολταϊκά στην περίπτωση των μεγάλων πάρκων δεν θα ξεπεράσει τα 6.8 σεντς! Για κάθε 400 MW φωτοβολταϊκών που θα εισχωρούν στο δίκτυο, το κόστος στον καταναλωτή θα μειώνεται κατά 10% και στο τέλος, με την ολοκλήρωση του προγράμματος «Πράσινη Πολιτεία», θα καταλήξουμε να έχουμε την τιμή των 14 σεντς ανά κιλοβατώρα αντί 27 σεντς που είναι σήμερα.

3. Δραστική μείωση της εισαγωγής καυσίμου για την ΑΗΚ

Η εξοικονόμηση σε καύσιμα από την ΑΗΚ στο τέλος της πενταετίας, όταν δηλαδή θα περάσουμε σε μια εξοικονόμηση της τάξης του 80%, θα πλησιάζει τα 600 εκατομμύρια ευρώ με τις σημερινές τιμές του πετρελαίου. Ταυτόχρονα, θα υπάρξουν και μεγάλες εξοικονομήσεις στα λειτουργικά της έξοδα.

4. Αύξηση της ανταγωνιστικότητας της κυπριακής οικονομίας

Η δραστική μείωση της τιμής του ηλεκτρικού ρεύματος θα έχει εντυπωσιακές επιπτώσεις στην ανταγωνιστικότητα της κυπριακής οικονομίας. Υπενθυμίζω ότι αμέσως μετά από την έκρηξη στο Μαρί, η Κύπρος έχασε πολυάριθμες θέσεις στο διεθνή κατάλογο της ανταγωνιστικότητας. Η μείωση της τιμής του ρεύματος θα επηρεάσει θετικά τον τουρισμό, τη βιομηχανία, τη γεωργία και τα νοικοκυριά. Επιπλέον, θα επανεμφανίσει ενεργοβόρες επιχειρήσεις που εξαφανίστηκαν λόγω της αύξησης της τιμής του ρεύματος, με θετικές επιπτώσεις στην αγορά εργασίας.

5. Ευθυγράμμιση με τις βασικές προτεραιότητες της Ευρώπης σε σχέση με την πράσινη οικονομία

Όλες οι μεγάλες δράσεις της Ευρωπαϊκής Ένωσης για την επόμενη επταετία, αφορούν έμμεσα ή άμεσα την πράσινη εναλλακτική οικονομία. Από τέτοια κονδύλια επωφελούνται για την ώρα κυρίως οι οικονομίες των χωρών της βόρειας Ευρώπης. Η πορεία του τόπου σε αυτές τις κατευθύνσεις θα δημιουργήσει όλες τις απαραίτητες προϋποθέσεις για μια πιο επιθετική διεκδίκηση τεράστιων ευρωπαϊκών κονδυλίων.

6. Δημιουργία νέων θέσεων εργασίας

Επένδυση 2.6 δισεκατομμυρίων ευρώ στους τομείς της πράσινης οικονομίας θα ανοίξει περίπου 3 χιλιάδες θέσεις εργασίας για πέντε χρόνια. Θέσεις για μηχανικούς, τεχνικούς, και ανειδίκευτους εργάτες. Παράλληλα, στην πορεία δημιουργίας της πράσινης υποδομής είναι πιθανόν ένας ισοδύναμος αριθμός θέσεων εργασίας να δημιουργηθεί σε συναφείς κλάδους εκμετάλλευσης των υποδομών. Είναι φανερό, επίσης, ότι η επέκταση των φωτοβολταϊκών υποδομών θα βάλει στο περιθώριο έναν μεγάλο κύκλο εργασιών της Αρχής Ηλεκτρισμού. Οι πλεονάζουσες θέσεις εργασίας στην ΑΗΚ μπορούν να απορροφηθούν από την νέα ενεργειακή πραγματικότητα. Η κυπριακή πολιτεία θα πρέπει να δώσει κίνητρα στις εταιρίες φωτοβολταϊκών και τους ιδιοκτήτες των φραγμάτων αποθήκευσης ηλεκτρικής ενέργειας και αφαλάτωσης, στις οποίες θα παρέχει τις σχετικές άδειες λειτουργίας, για εργοδότηση του πλεονάζοντος προσωπικού της. Στο νέο αυτό ενεργειακό πλαίσιο, η ΑΗΚ, ως ημικρατικός οργανισμός, θα περιοριστεί στη μεταφορά του ηλεκτρικού δικτύου και ταυτόχρονα στην περιορισμένη λειτουργία

μερικών εφεδρικών μονάδων κάλυψης για ώρες αιχμής ή για ημέρες, κατά τις οποίες η ηλιοφάνεια θα είναι περιορισμένη.

7. Μεγιστοποίηση των παράπλευρων κερδών στις συγκοινωνίες, τον τουρισμό και τη γεωργία

Η χώρα μας έχει το μεγάλο πλεονέκτημα της ηλιοφάνειας. Έχουμε δεσμευτεί απέναντι στην Ευρωπαϊκή Ένωση ότι ένα μεγάλο μέρος του ενεργειακού μας μίγματος θα προέρχεται από τον ήλιο πριν από το 2020. Με τις συγκεκριμένες προτάσεις μου, αυτός ο στόχος θα υπερκαλυφθεί σύντομα. Όπως προανέφερα, αυτό θα μας κάνει πιο ανταγωνιστικούς σε όλα τα επίπεδα. Καταρχήν, θα υπάρξει μια άνοδος της ανταγωνιστικότητας του τουριστικού μας προϊόντος. Μέσω της πρόσβασης σε φθηνή ενέργεια θα έχουμε, επίσης, πρόσβαση σε άφθονο και φθινό νερό. Το κόστος της ηλεκτρικής ενέργειας θα περιοριστεί στο ελάχιστο. Η τιμή του νερού ανά κυβικό μέτρο ξεπερνά τα 70 σεντς όταν η κιλοβατώρα στοιχίζει 25 σεντς, ενώ θα μειωθεί στο μισό, με μία πιο φθηνή φωτοβολταϊκή kWh. Επιπλέον, πέραν από τις χαμηλές τιμές, εξασφαλίζεται αφθονία νερού που ανεξαρτητοποιεί τη γεωργία από τις καιρικές συνθήκες. Η αφθονία σε νερό θα μας δώσει την ευκαιρία να ξαναφτιάξουμε τους βιότοπους που χάσαμε, τις λίμνες που εξαφανίστηκαν με την πάροδο του χρόνου. Θα διορθώσουμε τις ζημιές στα υπόγεια ύδατα, θα δούμε από την αρχή την ανάπτυξη του Τροόδου, θα στραφούμε προς τις βιολογικές και οργανικές καλλιέργειες. Σημειώστε ότι οι Γερμανοί εξάγουν βιολογικά προϊόντα αξίας πέραν των 15 δις ευρώ! Θα δούμε την κτηνοτροφία να χρησιμοποιεί νέες μεθόδους παραγωγής. Θα ανοίξουμε το δρόμο για μαζική επιστροφή των ανθρώπων στην ύπαιθρο, όχι με τους όρους του 1960, αλλά του 21^{ου} αιώνα. Η ανάπτυξη μιας εναλλακτικής γεωργίας θα μας δώσει, επίσης, νέες δυνατότητες παραγωγής ενέργειας από βιομάζα. Αρχίζει, δηλαδή, να δημιουργείται ένας ενάρετος πράσινος κύκλος!

Το φθινό ηλεκτρικό ρεύμα θα θέσει αμέσως τα θεμέλια για ένα νέο σχεδιασμό του συγκοινωνιακού δικτύου, με επίκεντρο τις ηλεκτρικές συγκοινωνίες. Για πρώτη φορά, οι εξωτερικές επενδύσεις σε αυτό τον τομέα θα είναι εφικτές και οικονομικά συμφέρουσες. Η κυπριακή αστική κοινωνία θα μπορέσει να απαλλαγεί από το τρίτο και ίσως και το δεύτερο οικογενειακό αυτοκίνητο με εντυπωσιακές θετικές συνέπειες στη μείωση των εισαγωγών και την εξοικονόμηση καυσίμων, αλλά και στη δημιουργία νέων θέσεων εργασίας στις σύγχρονες δημόσιες μεταφορές.

Με αυτούς τους όρους, θα έχουμε ένα εντελώς διαφορετικό μοντέλο τουριστικής βιομηχανίας, που θα αποτελείται από ευαίσθητοποιημένο, σε θέματα πράσινης ανάπτυξης, ανθρώπινο δυναμικό και τουρίστες. Οι επισκέπτες δεν θα έρχονται στην Κύπρο μόνο για τις παραλίες, τις αρχαιότητες και τη φυσική της ομορφιά, αλλά και για την ποιότητα των υπηρεσιών της, την πράσινη ενέργεια, τα βιολογικά, οργανικά και υγιεινά προϊόντα που θα παράγει η χώρα. Ο τουρίστας στο πιάτο του θα έχει έναν κόσμο που θα προέρχεται πραγματικά από την τοπική φύση. Θα δημιουργήσουμε έτσι μια καινούργια εικόνα για την πατρίδα μας, μια «Πράσινη Πολιτεία».

Συμπέρασμα

Τελειώνοντας, θέλω να επισημάνω ότι δεν έχω αμφιβολίες ότι θα περάσουμε δύσκολες ώρες. Είμαι όμως σίγουρος ότι σε λίγα χρόνια θα βγούμε από την κρίση, πιο δυνατοί, πιο σοφοί, πιο ανθρώπινοι. Θα επιβιώσουμε και πάλι, όπως επιβιώνουμε πάντα. Θα συνεχίσουμε πιο δυνατοί από ποτέ το ατέλειωτο ταξίδι της ιστορίας μας.

Καθηγητής Κωνσταντίνος Χριστοφίδης
Πρύτανης Πανεπιστημίου Κύπρου